

УДК 792:323(477)19(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/73-3-19>

Віталій СЛУЦЬКИЙ,
orcid.org/0000-0002-8514-1376

аспірант кафедри організації театральної справи імені І.Д. Безгіна
Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого
(Київ, Україна) SlutskiVS@gmail.com

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У ТЕАТРАЛЬНІЙ СФЕРІ

Театральне мистецтво в Україні набрало нового оберту на початку ХХ століття за допомогою здійснення державною політики спрямованої на підтримку театрів. У всі часи становлення театри стикалися з низкою проблем, з початку існування мистецька діяльність була пригнічена царським урядом, проте з відновленням української державності театри кардинально реформувалися. Державна політика була в перш чергу спрямована на забезпечення фінансування діяльності театрів та створення громадських театральних об'єднань, театрів та нових труп. Варто зауважити, що саме театральне мистецтво є формою забезпечення формування національної свідомості, адже завдяки подіям, які відбуваються на сцені висвітлюються всі гострі проблеми, які турбували чи турбують українців за всі часи їхнього існування.

Особливістю здійснення державної політики в театральній діяльності постає певний рівень розвитку та спрямованості на удосконалення культури держави в залежності від етапу історії на якому відбувалась. Тобто ефективна державна політика полягала в тому, що приймала виклики часу та діяла виконуючи всі передумови для збагачення української культури. Не можливо не відзначити, що застосування державних механізмів на початку ХХ століття для розвитку театрального мистецтва було однією з передумов для відновлення української ідентичності.

Державна політика України в театральній сфері сьогодні визначається відповідно до положень Закону України «Про театри та театральну справу», в якому безпосередньо визначено основні напрямки здійснення діяльності держави для розвитку театральної сфери на основі засад на яких ґрунтується державна політика. Варто зауважити, що відповідальність за реалізацію політики держави щодо театрів покладається на центральні виконавчі органи влади, в тому числі і на Міністерство культури та інформаційної політики в Україні.

Ключові слова: державна політика, театр, театральне мистецтво, центральний орган виконавчої влади.

Vitalii SLUTSKYI,
orcid.org/0000-0002-8514-1376

Post-graduate student at the Department of Theater Organization named after I. D. Bezgin
I.K. Karpenko-Karyi Kyiv National University of Theatre, Cinema and Television
(Kyiv, Ukraine) SlutskiVS@gmail.com

STATE POLICY IN THE THEATRICAL SPHERE

Theatrical art in Ukraine gained new momentum in the early twentieth century through the implementation of the state policy aimed at supporting theaters. At all times of formation, theaters faced a number of problems, from the beginning of its existence, artistic activity was suppressed by the tsarist government, but with the restoration of Ukrainian statehood, theaters were radically reformed. State policy was primarily aimed at providing funding for the activities of theaters and the creation of public theater associations, theaters and new corpses. It is worth noting that theatrical art itself is a form of ensuring the formation of national consciousness, because thanks to the events that take place on the stage, all the acute problems that have troubled or troubled Ukrainians for all the times of their existence are highlighted.

A feature of the implementation of state policy in theatrical activity is a certain level of development and focus on improving the culture of the state, depending on the stage of history at which it took place. That is, an effective state policy was that it accepted the challenges of the time and acted fulfilling all the prerequisites for enriching Ukrainian culture. It should be noted that the use of state mechanisms in the early twentieth century for the development of theatrical art was one of the prerequisites for the restoration of Ukrainian identity.

The state policy of Ukraine in the theatrical sphere today is determined in accordance with the provisions of the Law of Ukraine "On Theaters and Theatrical Business", which directly defines the main directions of the state's activities for the development of the theatrical sphere on the basis of the principles on which state policy is based. It should be noted that the responsibility for the implementation of the state policy on theaters rests with the central executive authorities, including the Ministry of Culture and Information Policy in Ukraine.

Key words: state policy, theater, theatrical art, central executive body.

Постановка проблеми. Театральне мистецтво в Україні набрало нового оберту на початку ХХ століття за допомогою здійснення державною політикою спрямованої на підтримку театрів. У всі часи становлення театри стикалися з низкою проблем, з початку існування мистецька діяльність була пригнічена царським урядом, проте з відновленням української державності театри кардинально реформувалися. Державна політика була в перш чергу спрямована на забезпечення фінансування діяльності театрів та створення громадських театральних об'єднань, театрів та нових труп. Варто зауважити, що саме театральне мистецтво є формою забезпечення формування національної свідомості, адже завдяки подіям, які відбуваються на сцені висвітлюються всі гострі проблеми, які турбували чи турбують українців за всі часи їхнього існування.

Мета статті. Метою даного дослідження є вивчення державної політики у процесі становлення та розвитку українського театального мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних складових розвитку та становлення театального мистецтва є державна політика та її вплив у даній сфері. Безумовно, театральне мистецтво є частиною мистецької діяльності держави, що сприяє розвитку культури в Україні. Держава виступає регулятором відносин у театральній сфері, шляхом підтримки та забезпечення умов діяльності культурної сфери України.

Передусім перш ніж перейти до дослідження державної політики у театральній сфері, необхідно визначити, що варто розуміти під державною політикою загалом. Отже, державна політика – це сукупність дій, засобів та механізмів, що безпосередньо спрямовані на розвиток держави у певній галузі її життєдіяльності. Певною мірою державна політика є інструментом держави для втілення прогресивних ідей, які збагатять її на міжнародній арені. Однією з умов здійснення державної політики є законодавче закріплення на державному рівні.

Вважаємо, що для визначення основних елементів державної політики театальної сфери у ХХІ столітті необхідно звернутись до передумов її становлення, а саме щодо здійснення державного регулювання театрів на початку ХХ століття. Виходячи з історичних даних передумовою формування організації театальної сфери у 1917 році стала Жовтнева революція. В цей час здійснився переворот в українському театальному мистецтві, оскільки було скасовано усі обмеження, які були за часів царських утисків зокрема до яких

відносились: цензура, обмеження репертуару, обмежена кількість глядачів та інші. Можна вважати, що 1917 рік став новим етапом розвитку театального мистецтва в Україні.

Українська Центральна Рада підтримала створення 24 квітня 1917 року «Комітету Українського Національного театру», який був очолений В. Винниченком, М. Старицькою та Д. Антоновичем. Першим проектом їхньої діяльності стало відкриття Українського Національного Театру у приміщенні «Троїцького народного дому», це відбулося 16 вересня цього ж року. Комітет Українського національного театру у період з початку його існування відзначився також втіленням низки заходів, до яких відносяться: створення української драматичної школи для співробітників, навчальних курсів для режисерів, мандрівного театру, української ліричної опери та Комітету Українського робітничого театру.

Варто зауважити, що державна політика щодо розвитку українського театру у 1917 році почала набирати обертів в той час, як при Генеральному Секретаріаті було створено відділ мистецтв Генерального секретарства освіти, на меті якого було сприяти розвитку у різних напрямках мистецтва. Даний відділ складався з чотирьох складових мистецтва того часу, зокрема до якого входило і театральне мистецтво. Відділом театального мистецтва керувала М. Старицька. Саме ці часи характеризуються тим, що вперше за історію існування українського національного театру він отримав державну підтримку, яка складалась як і з фінансової допомоги так і в ліквідації будь-яких заборон, що існували за часи царського уряду (Яблунівський, 2009: с. 1–7).

Отже, період початку ХХ століття став новим етапом у формуванні державного впливу та організації театального мистецтва того часу та повністю реформувався за допомогою державної підтримки.

Період здобуття незалежності України став новою епохою в становленні українського театру, проте на своєму шляху зіткнувся з проблемою руйнування національної свідомості українців, шляхом залишення комуністичних настроїв у працях деяких письменників, проблемою двомовності та запровадження моди на російськомовні театральні колективи. Підтвердженням колоніального становища українського театру є те, що в усі часи першою сценою країни вважався Національний театр російської драми ім. Лесі Українки. Він був у пріоритетному становищі над іншими під час здійснення політики державою. Також зберігався аспект двомовності, попри те, що українська мова

є державною та все ж якась частина діячів пропагувала і до сьогодні пропагує питання зрівняння російської мови та української. На жаль, протягом достатньо довгого часу в Україні російський театр займав пріоритетне становище над українськими колективами (Мельничук, 2021: с. 152).

Сьогодні, враховуючи воєнний стан в Україні, який діє від 24 лютого 2022 року театральне мистецтво зіштовхується з низкою проблем, які потребують вирішення та зокрема стосуються організаційно-фінансового характеру. І саме для вирішення виниклих проблем необхідна ефективна державна політика. Варто зауважити, для того щоб розібратись з складовим політики держави у театральній сфері нам необхідно звернутись до законодавства України.

У частині 1 статті 3 Закону України «Про театри та театральну справу» безпосередньо визначено, що відносини, які виникають у театральній справі та у галузі театру регулює держава, шляхом формування державної політики у цій сфері, створення фінансового, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, наукового, нормативно-правового та іншого забезпечення умов діяльності та розвитку театрів. У положеннях частини другої зазначеної вище статті визначено перелік засад на яких ґрунтується державна політика у досліджуваній сфері, до яких відносяться: гуманізм, пріоритетність загальнолюдських духовних цінностей, демократизм, свободи творчості та загальнодоступності театального мистецтва. Також у даній статті Закону України «Про театри та театральну справу» визначені основні напрямки здійснення політики держави в театральній галузі, зокрема:

- забезпечення соціально-економічних, правових і наукових умов для ефективної діяльності театрів;
- підтримка і розвиток мережі театрів, забезпечення їх сучасним технічним обладнанням;
- стимулювання розвитку театальної справи шляхом удосконалення її матеріально-технічної бази, надання пільг щодо оподаткування та кредитування, морального і матеріального заохочення осіб, які зробили значний внесок у театральну справу;
- сприяння науковим дослідженням у галузі театру і театальної справи;
- розроблення та сприяння реалізації державних цільових та регіональних програм розвитку театрів і театальної справи, забезпечення їх фінансування за рахунок державного та місцевих бюджетів;
- забезпечення підготовки фахівців театального мистецтва у вищих навчальних закладах та

підвищення фахової кваліфікації творчих працівників театрів, їх правовий і соціальний захист;

- забезпечення охорони, збереження та утримання театральних будівель (споруд, приміщень), що є об'єктами державної та комунальної власності;
- підтримка видатних діячів театру, молодих талановитих авторів та виконавців шляхом встановлення державних, комунальних та галузевих стипендій і премій;
- сприяння міжнародному співробітництву в галузі театру і театальної справи;
- забезпечення дотримання суб'єктами театальної діяльності законодавства, зокрема у сфері авторського і суміжних прав [2].

Відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України МКІП є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах культури. І безпосередньо на нього покладаються завдання, щодо обліку театрів, створення організаційних структур для матеріально-технічного забезпечення театру, формує вимоги для обліку театрів та мистецьких закладів, а також одним із аспектів діяльності є внесення пропозицій для нагородження стипендіями діячів театального мистецтва та інші (Положення, 2019).

Згідно зі статтею 18 Закону України «Про театри та театральну справу» Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах культури та мистецтв:

- реалізує державну політику в галузі театру і театальної справи;
- здійснює координацію діяльності театрів;
- організовує навчання та фахову перепідготовку артистичного і художнього персоналу театрів;
- здійснює контроль за діяльністю театрів, заснованих на державній та комунальній формах власності;
- здійснює інші повноваження, передбачені законом та покладені на нього актами Президента України.

Також згідно зі статтею 14 Закону України «Про театри та театральну справу» фінансування театальної діяльності здійснюється за рахунок Державного бюджету України, місцевих бюджетів та за кошти підприємств, установ та громадських об'єднань (Закон України, 2023).

Таким чином, можна дійти висновку, що суб'єкт здійснення державної політики у театральній галузі, а саме Міністерство культури та

інформаційної політики України здійснює контроль та організацію діяльності театру спрямовані на безпосередній розвиток культури в Україні.

Висновок. Отже, театральна сфера в Україні з початку ХХ століття та дотепер здійснює свій розвиток завдяки сприятливій політиці держави, що регулює дану галузь та всебічно під-

тримує. В Україні діє Закон України «Про театри та театральну справу» в якому визначені основні аспекти здійснення державної політики та визначено, що суб'єктом регулювання театральної справи виступає держава, яка з допомогою центральних органів виконавчої влади реалізує визначенні даним законом завдання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яблунівський С. Реалізація державної політики розвитку театального мистецтва за часів Української Центральної Ради. *Теорія та практика державного управління*. 2009. № 2. С. 1–7. URL: https://doi.org/file:///C:/Users/Hp/Downloads/Trdu_2009_2_16.pdf.
2. Про театр та театральну справу : Закон України від 31.05.2005 р. № 2605-IV : станом на 22 черв. 2023 р. *Урядовий кур'єр*. 2005. 6 лип. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2605-15#n39>.
3. Про міністерство культури та інформаційної політики України : Положення від 16.10.2019 р. № 885 : станом на 30 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-п#n10>.
4. Мельничук Ю. Український театр на шляху до власної ідентичності: історичні передумови, виклики та перспективи. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2021. № 38. 151–157. URL: <https://zbirnyky.rshu.edu.ua/index.php/ucprmk/article/view/483/500>.

REFERENCES

1. Iablunivskiy S. Realizatsiia derzhavnoi polityky rozvytku teatralnogo mystetstva za chasiv Ukrainskoi Tsentralnoi Rady [Implementation of the state policy for the development of theatrical art during the time of the Ukrainian Central Rada]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*. 2009. № 2. S. 1–7.
2. Pro teatr ta teatralnu spravu : Zakon Ukrainy vid 31.05.2005 r. № 2605-IV : stanom na 22 cherv [On Theatre and Theatrical Business: Law of Ukraine dated 31.05.2005 No. 2605-IV: as of June 22, 2023]. 2023 r. *Uriadovyi kurier*. 2005. 6 lip.
3. Pro ministerstvo kulyury ta informatsiinoi polityky ukrainy : Polozhennia vid 16.10.2019 r. № 885 : stanom na 30 sich. 2024 r. [On the ministry of culture and information policy of Ukraine: Regulations of 16.10.2019 # 885: As of Jan. 30, 2024].
4. Melnychuk Yu. Ukrainnyi teatr na shliakhu do vlasnoi identychnosti: istorychni peredumovy, vyklyky ta perspektyvy. [Melnychuk Yu. Ukrainian theater on the way to its own identity: historical background, challenges and perspectives.] *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. 2021. № 38. 151–157.